

Uudised

Hea klient!

Elu Eestis ja maailmas on taas normaliseerumas ja veel mõned aastad tagasi eriliselt tunduvad veebikoosolekud ja -konverentsid on saanud meile igapäevaseks. Loomulikult on see mugav ja lihtne võimalus saada osa konverentsist ja uutest mõtetest. Kindlasti on paljud kuulunud erinevaid konverentse, kuhu muidu ei oleks kohale läinud. Samas eks see ole nagu selle suviste spordi suurvõistlustegagi, et jalgpalli või olümpiat võib ka televiisorist vaadata, kuid meelsamini tahaks saada sellest osa vahetult ning jagada neid emotsioone teistega, kes kõikjal kokku tulnud.

Mul on hea meel, et Eestis on tekkimas sellisel keerulisel ajal uus traditsiooniline üritus Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja poolt korraldatud Aretusfoorumi näol, kus sellel aastal oli väga tugevalt esindatud lihhaveiste aretusväärtuste hindamise temaatika ning oli hea meel meie kolleegi Mart Uba seal esinemas näha.

Jõudluskontrolli organisatsioonide jaoks „toimus“ käesoleva aasta ICARi konverents Hollandis, mis tegelikkuses oleks pidanud toimuma juba möödunud aastal, aga nagu paljud teised üritused lükkus seegi üritus lihtsalt aasta võrra edasi. Ja eks see „toimus Hollandis“ oli samuti tinglik, sest kõik esinejad olid oma ettekande juba varem salvestanud ning küsimustele vastaminegi toimus virtuaalselt kontorist või kodustes tingimustes, mistõttu ei saa ka neid konverentse võrrelda suurvõistluste teleülekannetega. Aga ettekannete sisud olid õnneks endiselt head ning andsid mõtteid tuleviku tarbeks.

Ka EPJ infopäev loomapidajatele ja jõudlusandmete kogujatele toimus seekord veebis. Loodame, et järgmised kohtumised toimuvad juba silmast-silma!

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli ASi juhataja

Labori tulemused rahvusvahelises ringtestis

EPJ labor võttis ka käesoleval aastal osa (osalenud oleme juba alates 1998. aastast) rahvusvahelisest piimakomponentide määramise ringtestist, mida korraldavad Rahvusvaheline Piimatööstuste Laborite Kontrolli Keskus (ACTALIA) ja Rahvusvaheline Jõudluskontrolli Komitee (ICAR).

EPJ labor teeb rahvusvahelisi võrdluskatseid kõigi laboris määratavate piimakomponentide osas.

Käesoleva aasta märtsis tehtud rahvusvahelise ringtesti võrdluskatsed näitasid, et laboris analüüsitavate piimaproovide määramise täpsus kõigi määratavate piimakomponentide osas on lubatud hälbe piires.

ICARi laborite arvestuses oli labor piima rasvasisalduse määramisel 15 osavõtja seas seitsmes, laktoosisisalduse määramisel 9 osavõtja seas kolmas, valgusisalduse määramisel 15 osavõtja seas viies ja karbamiidisisalduse määramisel 12 osavõtja seas esimene.

Kõige osavõturohkem oli piima soomaatiliste rakkude määramine – 54 labori pingereas jäime üheteistkümnendaks.

Loomakasvatatajatele pakutavate lisateenuste BHB (ketoosi kahtlusega lehmad) määramisel jäi labor 21 osavõtja seas neljandaks. Tiinuse testi tulemused olid 100% õiged. Mastiit 16 testi tegi 20 laborit ja meie tulemused olid lubatud hälbe piires.

Rahvusvahelise testi tulemused kinnitavad EPJ labori tulemuste jätkuvat usaldusväarsust ja on aluseks jätkuval akrediteeringule.

ICARi konverents toimus veebis

Rahvusvahelise jõudluskontrolli komitee ICARi konverents toimus aprillis ja seekord virtuaalselt. Ettekannete kokkuvõtted, slaidiesitlused ja videod on kättesaadavad ICARi kodulehel <https://www.icar.org/index.php/icar-meetings-news/>. ICARi liikmesriikide toodangustatistika on nähtav lingil <https://my.icar.org/stats/list>.

Punase tõu rekord Saaremaalt

Kõljala Põllumajandusliku Osühingu lehm Kardeelia (reg-nr 15160256) lüpsis kolmandal laktatsioonil 20 113 kg piima, mis on punase tõu laktatsioonitoodangute rekord. Kõljala Põllumajandusliku Osühingu lehmade käes on ka eesti punast tõugu lehmade teine ja kolmas koht (Rotik 19170 kg ja Meisi 18928 kg).

Oma tulemusega on Kardeelia kõigi Eesti lehmade laktatsioonitoodangute edetabelis üheksandal kohal. Ülevaadet piimatoodangu rekorditest näeb Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli ASi koostatud tabelis “Rekordlehmad läbi aegade”.

EPJ infopäeva ettekanded veebis

Kevadeti on toimunud EPJ piirkondlikud infopäevad. Koroonaviiruse tõttu tegime seekord infopäeva piimakarjakasvatatajatele ja jõudlusandmete kogujatele 1. juunil veebis.

Infopäeval rääkis Aire Pentjärv (EPJ) möödunud aasta piimakarjade jõudluskontrolli tulemustest ja andmete õigsuse tähtsusest. Tanel Bulitko, Eesti Tõuloomakasvatatajate Ühistu, ettekande teema oli aretus kui piimakarjakasvatataja tööriist. Birgit Aasmäe Maaülikoolist rääkis antibiootikumide vastutustundlikust kasutamisest ja mikroobide resistentsusest.

Ettekannetega saab tutvuda EPJ kodulehel <https://www.epj.ee/jkk/piimaveised/piimaveiste-joudluskontrolli-kasulik-teave/koolitusmaterjalid.html>.

EPJ Aretusfoorumil

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja korraldatud Aretusfoorumil 13. mail tegi ettekande EPJ geneetilise hindamise juht Mart Uba. Tema ettekanne „Interbeef ja lihhaveiste geneetiline hindamine Eestis“ rääkis Interbeefiga liitumise piloothindamise edust ja käsilolevast testhindamisest. Ettekanne on saadav EPJ kodulehel <https://www.epj.ee/jkk/lihaveised/lihaveiste-joudluskontrolli-kasulik-teave/>.

DNA-kõrvamärgid loomade genotüpiseerimiseks

Genoomselektioon pakub võimaluse geneetiliste omaduste alusel ennustada looma aretusväärtust. Seda tehakse, kasutades DNAs sisalduvat informatsiooni jõudluse, välimiku, tervise viljakuse, karjaspüsivuse jms kohta. DNA-proovi saab võtta karvatutist, verest, nahast, spermast jne. Võetud proov lastakse analüüsida vastavas laboris. Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu teeb koostööd Saksa, Taani ja edaspidi loodetavasti ka teiste laboritega.

Mida loomade genotüpiseerimine annab?

- Lehmikute eesmärgistatud valik, kergem on otsustada, kellele nt suguselekteeritud, kellele lihatõu spermat kasutada, millist mullikat müüa, millist karja täienduseks jätta.

- Täpsem paaridevalik. Kergem on pulli valida, kui lehmiku aretusväärtus on teada.

- Väheneb põlvkonnaintervall.

- Paraneb karja tervis (funktsionaalsete- ja uute tervisetunnuste (sõratervis, ainevahetus, udaratervis jne) kasutamine).

- Kõrge usaldusväärtusega põlvnemine.

- Inbreedingu vältimine ja riskantsemad paaridevaliku otsused.

- Info paljude geneetiliste tunnuste kohta, k.a geneetilised defektid, nudisus, RC, kaseiinitüübid.

- Karja genotüpiseerimine kasutab kogu vajalikku informatsiooni, et keskenduda parandamist vajavatele tunnustele juba varases eas. (Allikas: ETKÜ)

Siiani said paljud loomapidajad oma lehmikuid genotüpiseerida Piimaklastri projekti raames, kus kõrvast koeproovi võtmiseks sai vastavad kõrvamärgid-tangid ETKÜst. Nüüd on võimalik tellida oma karjale EPJst kõrvamärgid, mille kõrvapanekul vasika sünnijärgsel märgistamisel võetakse kohe ka genotüpiseerimiseks vajalik koeproov. Koeproovi tuubil on sama number, mis kõrva pandud kõrvamärgil. Seega ei teki hiljem küsimust, milliselt loomalt koeproov võetud on. Võimalik on tellida Allflexi kõrvamärgikomplekte, mis koosnevad ühest tavamärgist ja DNA-märgist või EID-kõrvamärgist ja DNA-märgist. Kuna nimetatud kõrvamärke EPJ laos ei hoiata, tuleb kõrvamärkide tellimisel arvestada ca ühekuulise tarneajaga. Tarneaeg võib meist mitteolenevatel põhjustel viibida.

Enne kõrvamärkide tellimist soovitame konsulteerida ETKÜ tõuraamatu- ja aretusosakonna juhataja Tõnu Põlluäärega (tonu.polluaar@etky.ee), kes annab näpunäiteid, kuidas proove võtta, hoida, kuhu ja kuidas saata jne.

Jätkuvalt pakume ka Caisley DNA-kõrvamärke, mida kasutavad lihavaseiskasvatajad, kelle loomad kuuluvad Šotimaa tõuraamatusse. Samuti on neid kõrvamärke tellinud piimavaseiskasvatajad, kes veiste viirusdiarröa tõrjumise eesmärgil vajavad vasikate koeproove. Ka need kõrvamärgid tellime siis, kui saame loomapidajatelt sellekohase soovi. DNA-kõrvamärke saab tellida telefonil 738 7762 või e-postiga: myyk@epj.ee.

Aire Pentjärv
klienditeeninduse juht

Kontroll-lüps on jõudluskontrolli alus

Kontroll-lüpsil registreeritud piimakogus ning võetud piimaproovi analüüsitulemused annavad peamise informatsiooni

loomu ja karja olukorra kohta. Selleks, et otsustamisel oleks kasutada parimad võimalikud andmed ning kontroll-lüpsi tegija töö ei läheks raisku, on väga oluline, et EPJ laborisse jõuaksid kvaliteetsed piimaproovid ning andmed oleksid õigesti registreeritud. Mõned soovitusel:

- Tee kontroll-lüpsi töökorras ja kontrollitud seadmetega.

- Võta piimaproov siis, kui lehm on lüpsi lõpetanud. Lüpsi ajal võetud piimaproov ei kajasta piima tegelikke näitajaid.

- Võta piimaproov korralikult segatud piimast.

- Kontrolli, kas proovipudelil on säilitusaine tabletki.

- Võta proovipudelis piisav kogus (40 ml) piima. Kui piimaproovi võtab kontroll-lüpsi seade, kontrolli, kas proovipudelis jõuab piisav kogus piima.

- Loksuta proovi 25–30 min möödumisel proovi võtmisest.

- Ära saada laborisse piimaproovi, mis ei ole õige konsistentsiga (veniv, vesine, klimpis jne), v.a juhul, kui soovid Mastiit 16 analüüsi. Sellisel juhul tõmba pudeli kaanele pandud ribakoodile rist, mis tähendab et piimaproovist ei ole vaja teha teisi analüüse.

- Veendu, et lehm ja piimaproov on vastavuses.

- Pane kontroll-lüpsi kasti saateleht.

- Kui kontroll-lüpsi faili ei saa lisada haigeid lehmi, kirjuta nende loomade numbrid saatelehele, sisestame need EPJs.

- Kui muudad kontroll-lüpsi meetodit, teavita EPJi sellest enne kontroll-lüpsi.

- Andmete edastamisel failiga (.csv) tee kontroll-lüpsi fail kohe pärast lüpsi lõppu ja laadi Vissukesse (robotlülpsil vähemalt 5 (7) päeva andmed!).

- Kui soovid analüüsi ka tankipiimast, täida ja pane kasti lisateenuste saateleht (vorm on kättesaadav EPJ veebilehel). Sellisel moel saadetud proovide vastused on ka edaspidi nähtavad Vissuke – Raportid.

- Lisateenuste tellimisel veendu, et ära oleks märgitud soovitud teenuse lahter!

- Lisateenuste tellimiseks vajalikke ribakoode saab EPJ piirkonnaspetsialistilt, piimaproovide autojuhilt, EPJ peamajast (k.a postiga).

- Need, kes edastavad kontroll-lüpsi tulemusi elektrooniliselt, saavad lehmade Mastiit 16 ja tiinuse test piimast analüüse tellida ka Vissukesest (Vissukese avaleht – Lisateenuste tellimine). Proovipudeleid sellisel juhul ribakoodiga märgistama ei pea. Kui Vissukese avalehel ei ole lisateenuste tellimise link nähtav, võta ühendust EPJ klienditeenindusega.

- Registreeri sündmused regulaarselt EPJ andmebaasi. Kontroll-lüpsile eelnenud sündmused tuleb registreerida kindlasti enne kontroll-lüpsi või märkida kontroll-lüpsi lehele.

- Püüa kinni pidada piimaproovide kogumise graafikust. Sellega aitad vältida proovide kuhjumist ja kiirendad analüüsivastuste saamist. Piimaproovide kogumise 3 kuu graafikud on nähtavad EPJ kodulehel.

- Võimalusel tee kontroll-lüps vahetult enne piimaproovide saatmist laborisse, nii vähendad proovide rikkemise ohtu.

- Hoiu piimaproove jahedas ruumis.

- Kui kontroll-lüpsi ei saa teha määratud ajal, võta ühendust EPJ maakonnaspetsialistiga, kes aitab leida lahenduse, kuidas piimaproovikastid laborisse toimetada.

Aire Pentjärv

Statistikat tööstusproovide teenuse uuendusest

Viimasel ajal on palju räägitud Eestis toodetava toorpiima kvaliteedist ja hinnastamismudelitest. 2020. aasta juunist muutus EPJ toorpiima kvaliteedinäitajate analüüsimise teenuse mudel. Kui varasemalt analüüsisime bakterite üldarvu ning pidurdusainete jääke toorpiimas vaid kahel päeval nädalas, siis nüüd igapäevaselt. Kas selle aja jooksul on midagi muutunud?

Kas proovide arv on suurenenud, et oleks täpsem ülevaade? Proovide koguarv ei ole viimasel aastal suurenenud. Proove on jäänud vähemaks ja see on seotud eelkõige piimatootmisfarmide arvu vähenemisega. Keskmiselt analüüsimise iga kuu umbes 1750 toorpiima kvaliteediproovi (jõudluskontrolli piimaproove pisut alla 69 000).

Kui võrrelda viimase kahe aasta tulemusi, siis rõhutan, et EPJ ei saa teha üldistusi Eestis toodetud toorpiima kohta, sest puudub info varutava toorpiima koguse osas ehk on olemas info proovi kohta, kuid ei ole teada, kui suurt toorpiima kogust konkreetne proov iseloomustab. Vaadates toorpiima proovide analüüsitulemusi toorpiima kvaliteedi osas, ei ole viimasel aastal (juuni 2020 kuni mai 2021) märkimisväärseid erinevusi võrrelduna aasta varasemaga (juuni 2019 kuni mai 2020). Somaatiliste rakkude arvu mediaan oli viimasel aastal 196 000 ja aasta varasemal 194 000 ning bakterite üldarvu puhul vastavalt 13 000 ja 14 000. Toon välja ka seadusest tulenevad nõuded, mis võivad erineda toorpiima kokkuostulepingus toodud numbritest.

Kvaliteediklass	Kirjeldus	Mikroorganismide arv ml-s	Somaatiliste rakkude arv ml-s
Eliit	Väga hea kvaliteet	≤ 50 000	≤ 300 000
Kõrgem	Hea kvaliteet	≤ 100 000	≤ 400 000
I	Rahuldav kvaliteet	≤ 200 000	≤ 600 000
II	Mitte-rahuldav kvaliteet	> 200 000	> 600 000

Analüüsid proovide tulemusi täpsemalt, siis proovide kvaliteet võrreldavatel perioodidel on sarnane. Väga hea kvaliteediga proove, somaatiliste rakkude arvuga alla 300 000, oli mõlemal perioodil umbes 83%. Bakterite üldarv alla 50 000 oli mõlemal perioodil samuti sarnane – 89% proovidest. Vaadates eliitsordile esitatavaid nõudeid koos, siis mõlemale tingimusele vastas pisut üle 75% proovidest ja tulemus aastate lõikes ei erinenud.

Kui võrrelda toorpiima kvaliteeti “väga hea” ja “hea” koos ehk liita kokku eliit- ja kõrgem sort, siis on tulemus jällegi mõlemal perioodil sarnane, üle 90% proovidest vastavad kvaliteedinõuetele. Vaadates ainult somaatilisi rakke (<400 000), oleks vähemalt hea kvaliteediga tulemus 94% proovidest ja ainult bakterite üldarvu vaadates 96% proovidest.

Hiljutistel seminaridel/infopäevadel mängiti mõttega, et mis juhtuks, kui kvaliteedinõudeid rangemaks muuta ja ettepanekuna pakuti väga hea kvaliteediga toorpiima bakterite üldarvuks 20 000 ning somaatiliste rakkude arvaks 200 000. Ka siin ei ole kahte viimast aastat võrreldes olulist erinevust ja mõlemal perioodil vastaks 38% proovidest välja pakutud eliitsordi nõuetele.

Kui panna eliitsordi nõueteks artikli alguses toodud mediaanväärtustest (pooled tulemused on paremad ja pooled halvemad) pisut rangemad näitajad ehk somaatiliste rakkude arvaks 150 000 ja bakterite üldarvuks 10 000, vastaks sellistele nõuetele pisut üle 11% proovidest. Saadud tulemus näitab, et nõuded on muutunud rangemaks ja paljud proovid ei vastaks enam esitatud tingimustele. Analüüs näitab, et ka ainult somaatilisi rakke või bakterite üldarvu vaadates tekivad teatavad erinevused. Somaatiliste rakkude arv alla 150 000 oli viimasel aastal pisut vähem kui 26% proovidest ning aasta varem pisut üle 28% proovidest. Bakterite üldarvuga alla 10 000 oli piimaproove viimasel perioodil 32% ja eelneval 28% proovidest.

Meeles tuleb pidada, et väljatoodud tulemused ei iseloomusta Eestis toodetud toorpiima, vaid annavad väikese ülevaate EPJ piimalaborisse saadetud toorpiimaproovide analüüsitulemuste jagunemisest. Seda, kui suurt hulka toorpiima konkreetne tulemus iseloomustab, EPJ kahjuks ei tea.

Kaivo Ilves

Karjade võrdluse raport augustis

Kaks korda aastas, veebruaris ja augustis, luuakse Vissukesse raport “Karjade võrdlus”, mille abil iga loomapidaja saab enda karja tulemusi võrrelda teiste karjadega. Karjade võrdlus tehakse aasta- ja poolaasta lõpu seisuga. Kuna kontrollaasta tulemused selguvad veebruari alguses, saab EPJ kontrollaasta karjade võrdluse teha veebruaris. Poolaasta seis selgub juuliku lõpuks, mistõttu 12 kuu keskmised tulemused 1. juuli seisuga avaldatakse augustis. Kontrollaasta tulemustega väljastataval trükisel on arvestusperiood 1. jaanuar kuni 31. detsember, augustis väljastataval trükisel on arvestusperiood möödunud aasta 1. juuli kuni käesoleva aasta 30. juuni.

Trükis “Karjade võrdlus” koosneb kahest leheküljest millest esimesel on ettevõtte tulemused võrrelduna kõigi jõudluskontrollikarjadega (karjadega, kus on vähemalt 5 lehma). Teisel leheküljel on võrdlus karjadega, mis asuvad samas suurusgrupis (5...50 lehma, 51...100 lehma, 101...300 lehma, 301 ja enam lehma). Mõlemal leheküljel on kaks graafikut: ülemisel graafikul on tulemused, mida saab võrrelda skaalal “halvim-parim” ning alumisel graafikul on näitajad, mille puhul on tulemused reastatud väikseimast väärtusest suurima väärtuseni. Nende näitajate puhul otsustab igaüks ise, kas tegu on tema ettevõtte jaoks hea või halva tulemusega. Graafikutel näidatakse ära karja positsioon võrreldes teiste karjadega. Karjad reastatakse tulemuste alusel ning pannakse skaalale koha järgi pingreast.

Graafikute kõrval on tabel, kus on halvim/madalaim ning parim/suurim tulemus, karja enda tulemus ning vastavalt Eesti keskmine või suurusgrupi keskmine tulemus.

Karjade võrdlus on lisateenustega Vissukese kasutajale nähtav: Vissuke – Raportid – Postituse koopiad. Lisateenusteta Vissukese kasutajatele ja Vissukese mittekasutajatele, kellel on tellitud “Koondaruanne” või “Farmi koondaruanne”, saadetakse karjade võrdlus kaks korda aastas kontroll-lüpsi vastustega.

Jõudluskontrolli spetsialistide vastuvõtud maakondades

Koroonaeg on teinud korrektiivse EPJ maakonnakontorite osas. Tööde ümberkorraldamise ja kontorite vähese külastatavuse tõttu sulgesime kontorid Käinas, Paides, Rakveres ja Raplas.

Keskendume loomapidajate teenendamisel rohkem kliendikülastustele.

Loomapidajate ja jõudlusandmete kogujate nõustamine farmis kohapeal võimaldab klientidel aega ratsionaalsemalt kasutada. Enam ei ole vaja JAKi testi tegemiseks või kõrvamärkide saamiseks sõita maakonnakeskusesse.

Kõrvamärkide kättesaamiseks kasutatakse aina enam pakiautomaadi, kulleri või kohaliku postiasutuse teenuseid. Samuti saavad paljud piimaveiste jõudluskontrolli kliendid kõrvamärgid kätte koos piimaproovikastidega. Piisab e-kirjast, telefonikõnest või tellimuskeskkonna kaudu tellimuse esitamisest ja kõrvamärgid jõuavad kiiresti soovitud punkti.

Igal piirkonnaspetsialistil on endiselt üks kontor, kus on võimalik kliente vastu võtta.

EPJ kontorid on Haapsalus, Kuressaares, Viljandis, Võrus ja Tartus. Et piirkonnaspetsialistid saaksid oma tööd paindlikumalt korraldada, kontorites kindlat vastuvõtuaega ei ole. Kohtumise aja saab kokku leppida telefoni teel. Need loomapidajad, kes asuvad kontoritest kaugel, saavad samuti kohtumise telefonitsi kokku leppida. Kui farmis kohtuda ei ole võimalik, leiame sobiva aja ja koha.

Tööjuubilarid

Aprillis sai IT-osakonna tehnilise teeninduse juhil **Indrek Kanepil** täis 15 tööaastat meie juures. Tööd jagub tal küllaga: ta peab väsimatut võitlust Microsofti uuendustega; nutiseadme tõrkumisel seatakse sammud tema juurde; kui printer protestib, siis saab ikka Indrekult abi. Arvutigripi nakatumise vastu vaktsineerib ta arvutid viirustõrjega ning vabal ajal tegeleb laskesportidega.

Mai lõpus tähistas analüütik **Oles Hagel** oma 45. tööaastat laboris. Sportlik juubilar on kolleegide seas hinnatud kui usaldusväärne töötaja, kes analüüsib kindlakäeliselt piimaproove, seab töökorda piimameetrite ja ühisüritustel vestab tõsise näoga naljajutte.

1. juunil 40 aastat tagasi tuli laborisse tööle analüütik **Veera Püttsepp**. Kolleegidel on hea meel, et Veera on nii kaua meil vastu pidanud, sest töö on tal alati tehtud parimal võimalikul viisil ja vajadusel leiab ta alati võimaluse minna vabatahtlikult appi sinna, kus abivajadus kiiretel tööperioodidel kõige suurem on. Veera on heatahtliku huumorimeelega ja lahtise pilguga kõige uue märkamiseks, usina reisisellina jagab ta lahkelt muljeid käidud kohtadest.

Muhedat

“Hullult palav on. Huvitav, mida meie naabrid mõtleksid, kui ma paljalt muru niitma läheksin?” arutleb mees.

”Et ma abiellusin sinuga raha pärast,” vastab naine.

Mu naine ja ta parim sõbranna otsustasid teha võistluse, et kumb jaanipäevaks rohkem alla võtab.

“Loodan väga, et sa võidad!” ei olnud just kõige õigem minupoolne reaktsioon...

Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond: Euroopa investeringud maapiirkondadesse

Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontroll

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. Tuglase 12, 50094 Tartu linn

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762 526 3529
Harju-, Jõgeva-, Järva- ja Valgamaa klienditeenindaja	738 7751
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu-, Viljandi- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7753
Hiiu-, Ida-Viru-, Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu linn

Telefon	738 7726 510 9624
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas

Evi Prins	Võrumaa Põlvamaa, Tartumaa, Valgamaa	tel 520 6231	evi.prins@epj.ee	Liiva 11 II korrus, Võru
Maila Kirs	Läänemaa Harjumaa, Raplamaa, Pärnumaa	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee	Jaani 10 I korrus, Haapsalu
Maire Tamm	Saaremaa Hiiumaa, Pärnumaa	tel 5332 4204	maire.tamm@epj.ee	Kohtu 10, Kuressaare
Merle Lillik	Tartumaa Ida- ja Lääne-Virumaa, Järvamaa	tel 516 7868	merle.lillik@epj.ee	F. Tuglase 12, Tartu
Saive Kase	Viljandimaa Jõgevamaa, Järvamaa, Pärnumaa	tel 524 0147	saive.kase@epj.ee	Vabaduse plats 4–317, Viljandi